

Sygn. akt IC 175/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia: 17 września 2018 roku

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze I Wydział Cywilny w składzie :

Przewodniczący : SSO Beata Reichert

Protokolant : Joanna Siedlecka

Po rozpoznaniu w dniu 12 września 2018 roku w Zielonej Górze

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. jako następcy prawnego Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą we W.

przeciwko J. K. (1) jako następcy prawnemu zmarłej A. K.
o zapłatę

1. uchyla wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 7 stycznia 2010 roku w sprawie o sygnaturze I C 412/09 w stosunku do pozwanego J. K. (1) jako następcy prawnego zmarłej A. K. i oddala wobec niego powództwo;
2. ustala, że w całości koszty procesu w sprawie przeciwko pozwanemu J. K. (1) poniesie strona powodowa, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt I C 175/18

UZASADNIENIE

Powódka Południowo-Zachodnia Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa we W. wystąpiła z powództwem przeciwko pozwanym A. K. i W. K., w którym domagała się orzeczenia nakazem zapłaty, że strona pozwana ma zapłacić solidarnie stronie powodowej kwotę 1.574.658,62 zł z odsetkami od kwoty 1.326.191,80 zł liczonymi według zmiennej stopy procentowej w wysokości 20% w stosunku rocznym od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a w wypadku zmiany stopy kredytu lombardowego NBP w wysokości nie przekraczającej czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP od dnia zmiany – do dnia zapłaty, odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 162.972,87 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów procesu, w tym kosztów sądowych, kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kwotę 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa procesowego.

W uzasadnieniu swojego żądania strona powodowa podniosła, że udzieliła pożyczkobiorcy Z. K. (1) pożyczkę pieniężną w kwocie 2.620.000 zł. Zabezpieczeniem przedmiotowej pożyczki miała być między innymi hipoteka kaucyjna w wysokości 2.000.000 zł ustanowiona na nieruchomości stanowiącej działkę gruntu zabudowanego nr 86/1 położonej w L. znajdującej się w użytkowaniu wieczystym strony pozwanej A. i W. K., zabudowanej budynkiem stacji benzynowej, stanowiącą odrębną od gruntu własność strony pozwanej. Z uwagi na to, że pożyczkobiorca nie spłacał rat pożyczki powód zmuszony był wypowiedzieć zawartą umowę pożyczki, co skutkowało natychmiastową wymagalnością całej kwoty pożyczki. O tym fakcie strona pozwana, jako dłużnicy zostali poinformowani przez stronę powodową stosownymi pismami. Pożyczkobiorca jak i strona pozwana jako dłużnik rzeczowy do dnia dzisiejszego nie uregulowała zadłużenia, w związku z tym, w ocenie powódki, dochodzenie roszczenia jest uzasadnione.

Jako podstawę prawną swojego roszczenia, strona powodowa podała art. 65 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece.

Sąd Okręgowy w wyroku zaocznym z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 412/09 zasądził solidarnie od pozwanych A. K. i W. K. na rzecz powódki – Południowo-Zachodniej Spółdzielczej (...) we W. kwotę 1.574.658,62 zł z odsetkami:

- od kwoty 1.326.191,80 zł w wysokości 20% w stosunku rocznym, a w wypadku zmiany stopy kredytu lombardowego NBP w wysokości nie przekraczającej czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP od dnia zmiany – od dnia 20 listopada 2009 r.

- od kwoty 162.972,87 zł z 13% od 26 października 2009 r.

Strona pozwana w złożonym sprzeciwie od wyroku zaocznego wniosła o uchylenie wydanego w sprawie wyroku zaocznego z dnia 7 stycznia 2009 r. w sprawie o sygn. akt I C 412/09 w całości i oddalenie powództwa w całości, zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności ww. wyroku, ewentualnie w razie nie uznania przez Sąd zasadności zarzutów zastrzeżenia pozwanym jako dłużnikom rzeczowym, w wyroku prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności pozwanych do nieruchomości położonej w L. przy ul. (...) obręb P., działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) i do wysokości wpisanej na tej nieruchomości hipoteki kaucyjnej oraz zasądzenia od strony powodowej na rzecz pozwanych kosztów procesu wg norm przepisanych, w razie zaś złożenia spisu kosztów zgodnie z tymże spisem.

W uzasadnieniu swojego stanowiska strona pozwana zarzuciła, że czynność prawna w postaci udzielenia pełnomocnictwa Z. K. (1) była nieważna, albowiem pozwani złożyli oświadczenie woli bez świadomości i swobody. Spowodowane to było ich stanem zdrowia. Pozwana A. K. na dwanaście dni przed udzieleniem pełnomocnictwa Z. K. (1) przeżyła udar mózgu, zaś pozwany W. K. przeżył rozległy udar mózgu prawej półkuli, a następnie dalsze udary, w związku z tym cierpiał na niewydolność krążenia mózgowego. Pozwani mieli z tego powodu zaburzenia koncentracji i pamięci bieżącej. Pozwani podnieśli również, że ustanowienie hipoteki jest czynnością prawną kausalną, zaś przy ustanowieniu hipoteki nie towarzyszyło zawarcie umowy i transfer ekwiwalentu na rzecz pozwanych od Z. K. (1). Odnośnie żądania ewentualnego, pozwani podnieśli, że nie są dłużnikami osobistymi strony powodowej z jakiegokolwiek tytułu, a jedynie dłużnikami rzeczowymi z tytułu ustanowienia hipoteki kaucyjnej, zabezpieczającej pożyczkę osoby trzeciej Z. K. (1). W związku z tym, nie ponoszą oni odpowiedzialności osobistej z całego majątku, a jedynie odpowiedzialność rzeczową ograniczoną do nieruchomości zabezpieczonej hipoteką.

W odpowiedzi na sprzeciw powódka wniosła o dopuszczenie do udziału w sprawie w charakterze strony powodowej (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. jako następcy prawnego pierwotnego wierzyciela (...) we W. oraz o uchylenie wyroku zaocznego i zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kwoty dochodzonej pozwem z jednoczesnym zastrzeżeniem pozwanym, jako dłużnikom rzeczowym, prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności pozwanych do nieruchomości położonej w L. przy ul. (...) obręb P., działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) do wysokości 2.000.000 zł.

W uzasadnieniu strona powodowa podniosła, że w dniu 20 grudnia 2010 r. nastąpiła zmiana podmiotowa po stronie powoda. Wierzytelność została zbyta na rzecz spółki (...) sp. z o.o. z siedzibą w S.. Odnosząc się do zarzutów pozwanych, powódka podniosła, że zły stan zdrowia pozwanych dotyczy ich stanu fizycznego, a nie psychicznego. Są oni bowiem ludźmi starszymi, u których normalne jest, że cierpią na liczne choroby. W ocenie powódki nie ma podstaw do tego aby można było postawić zarzut braku świadomości i tym samym nieważności udzielonego pełnomocnictwa. Również podnoszony przez pozwanych argument w postaci wykorzystania ich przez pożyczkobiorcę nie jest zasadny. Pozwani nie przedłożyli bowiem żadnych dowodów na tę okoliczność, zaś z przedłożonego do akt sprawy wyroku karnego wynika, że stroną pokrzywdzoną jest (...), a nie pozwani. Nadto zawarcie niekorzystnej dla nich umowy z powodu trudnej sytuacji ekonomicznej nie powoduje automatycznie nieważności ich oświadczenia woli. Również niezasadne w ocenie powódki było powoływanie się przez pozwanych na brak causy w czynności prawnej. Brak

ekwiwalentu nie stanowi o braku causy. C. będzie tutaj dążenie do zabezpieczenia wierzytelności. Sam bowiem cel w postaci dążenia do zabezpieczenia jest podstawą do istnienia causy w przypadku ustanowienia hipoteki.

W piśmie procesowym z dnia 28 września 2012 r. pozwani wyrazili zgodę na wstąpienie do sprawy nabywcy wierzytelności (...) sp. z o.o. w S. w miejsce dotychczasowego powoda.

Postanowieniem z dnia 4 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze dopuścił do udziału w sprawie w charakterze strony powodowej (...) sp. z o.o.

z siedzibą w S. jako następcę prawnego Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą we W., dawniej Południowo – Zachodniej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej we W..

W piśmie procesowym z dnia 13 stycznia 2014 r. strona pozwana wniosła o uchylenie wyroku zaocznego tut. Sądu z dnia 7 stycznia 2010 r. wydanego w sprawie o sygn. akt I C 412/09 argumentując to zmianą podmiotową jaka zaszła w toku postępowania. Jednocześnie strona pozwana podniosła zarzut nieważności czynności prawnych w postaci zawarcia umowy pożyczki oraz udzielenia pełnomocnictwa do dysponowania nieruchomością, na podstawie którego ustanowiono hipotekę, albowiem zostały one uzyskane w wyniku przestępstwa, dlatego też na podstawie art 58 § 1 k.c. są nieważne. Strona pozwana wskazała, że w sprawie pożyczki Z. K. (1) zapadł prawomocny wyrok skazujący, w którym sąd karny uznał, że do udzielenia pożyczki pieniężnej udzielonej Z. K. (1) doszło w wyniku przestępstwa oszustwa z art. 286 k.k. Strona pozwana podniosła, że identyczny zarzut postawiony został Z. K. (1), którego sprawa toczy się przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu pod sygn. akt III K 192/13.

W piśmie procesowym z dnia 28 stycznia 2014 r. strona powodowa ustosunkowała się do twierdzeń strony pozwanej zawartych w piśmie procesowym z dnia 13 stycznia 2014 r. Powódka podniosła, że podniesiony przez pozwanych zarzut nieważności ze względu na zapadły wyrok skazujący jest nietrafny. W ocenie powódki sam fakt, że pożyczkobiorca oszukał pożyczkodawcę, nie powoduje, że umowa jest nieważna. Zdaniem strony powodowej, aby dana czynność prawna była nieważna z uwagi na popełnienie przestępstwa, to sama czynność powinna stanowić przestępstwo, zaś w sprawie pod sygn. akt III K 301/13 zawarcie umowy pożyczki nie było przestępstwem. Nadto powódka podniosła, że w wyniku działań przestępczych obie strony są pokrzywdzone oraz to, że pożyczkodawca nie mógł przewidzieć, że przestępstwo popełniono, ani też nie mógł się przed nim uchronić.

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze zawiesił postępowanie w stosunku do pozwanej A. K., która zmarła w toku procesu.

Wyrokiem z dnia 4 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze uchylił wyrok zaoczny z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygnaturze akt IC 412/09 w stosunku do pozwanego W. K. i oddalił wobec niego powództwo. Wyrok jest prawomocny.

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze podjął zawieszony postępowanie wobec następcy prawnego zmarłej A. J. (1) K..

Pismem procesowym z dnia 27 sierpnia 2018 r. strona powodowa cofnęła powództwo wobec J. K. (1), bez zrzeczenia się roszczenia. Powódka wniosła o nieobciążanie jej kosztami postępowania w oparciu o przepis art. 102 k.p.c.

Na rozprawie w dniu 12 września 2018 r. pozwany J. K. (1), reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego, nie wyraził zgody na cofnięcie powództwa, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W. i A. K. byli właścicielami trzech stacji paliw, w tym jednej położonej w L. przy ul. (...). Od 2000 r. do października 2003 r. W. K. współpracował z JP-6 sp. z o.o. z siedzibą w L.. Spółkę prowadził Z. K. (1), wraz ze swoim szwagrem – J. K. (2). Przedmiotem działalności tej spółki był obrót paliwami. W celu pokrycia zobowiązań spółki, która popadła w zadłużenie, Z. K. (1) i J. K. (2) postanowili wyłudzić pożyczkę od Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej.

W październiku 2003 r. W. K. doznał udaru mózgu, a jego obowiązki, również w zakresie współpracy ze spółką (...)–6" Sp. z o.o., przejął syn, J. K. (1).

Z uwagi na pogarszający się stan zdrowia, w lipcu 2006 r. państwo K. podjęli decyzję o sprzedaży stacji paliw w L.. Podczas jednego ze spotkań z J. K. (2) i Z. K. (1), J. K. (1) zaproponował, że sprzeda im stację paliw w L. za kwotę 350.000 zł. A ponieważ Z. K. (1) i J. K. (2) poszukiwali odpowiedniego zabezpieczenia dla celów pożyczki, przystali na jego ofertę, zastrzegając przy tym, że środki na zakup stacji będą musieli pozyskać z kredytu hipotecznego. Mając to na uwadze, W. K. zgodził się na ustanowienie hipoteki na stacji paliw, która to hipoteka miała być zabezpieczeniem dla udzielonej pożyczki.

W. K. i A. K. w dniu 26 lipca 2006 r. przed notariuszem S. G. złożyli oświadczenie w formie aktu notarialnego o udzieleniu Z. K. (1) pełnomocnictwa do ustanowienia na prawie użytkowania wieczystego działki gruntu oznaczonej nr 86/1 o powierzchni 561,00 m² i własności budynków i urządzeń, stanowiących odrębną nieruchomość położonych w L., obręb P. przy ul. (...), dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), hipoteki lub hipotek na rzecz dowolnych osób, na warunkach i wg uznania pełnomocnika.

Z. K. (1) wraz z J. K. (2) skontaktowali się z biegłym rzeczoznawcą majątkowym – S. S., który miał sporządzić wycenę stacji paliw w L.. Ponieważ hipoteka ustanowiona na przedmiotowej stacji miała stanowić zabezpieczenie dla zawartej z Południowo-Zachodnia Spółdzielcza Kasą Oszczędnościowo-Kredytową we W. umowy pożyczki, istotnym było, aby stacja została wyceniona na jak najwyższą kwotę. Mężczyźni nakłonili więc S. S. do zawyżenia wartości stacji, który w sporządzonym operacie podwyższył ją do kwoty 1.031.000 zł, za co jednocześnie otrzymał wynagrodzenie, którego nie zgłosił do Urzędu Skarbowego.

Dodatkowo Z. K. (1) do wniosku o pożyczkę dołączył nieprawdziwą dokumentację o swoich zarobkach oraz dochodach firmy.

[dowód: akt notarialny z dnia 26 lipca 2006 r. Repertorium A nr 4645/2006 – k. 170 – 172 akt;

- wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu Wydział III Karny w sprawie o sygn. akt III K 192/13 wraz z uzasadnieniem - k. 705-738 akt;

- protokół z zeznań świadka W. K. w sprawie karnej z dn. 20-06-2011 r. - k. 205-208 akt,

-przesłuchanie pozwanego W. K. - k. 616 - 618]

Pomimo zastrzeżeń zgłaszanych przez pracowników (...) co do wiarygodności przedstawionych przez Z. K. (1) dokumentów, negatywnej opinii Komisji Kredytowej oraz radcy prawnego (...), w dniu 31 lipca 2006 r. Południowo-Zachodnia Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa we W. zawarła ze Z. K. (1) umowę pożyczki nr (...) na kwotę 2.620.000 zł na okres 60 miesięcy. W punkcie 10 ppkt 2 umowy postanowiono, że zabezpieczeniem pożyczki będzie hipoteka kaucyjna w wysokości 2.000.000 zł na nieruchomości położonej w L. przy ul. (...), stanowiącej działkę w wieczystym użytkowaniu wraz z budynkami stanowiącymi odrębny od gruntu przedmiot własności W. i A. małż. K., dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), oraz cesja praw z polisy ubezpieczeniowej.

W dniu 22 grudnia 2006 r. PZ (...) we W. zawarła ze Z. K. (1) aneks nr (...) do umowy pożyczki nr (...), w którym zmieniono między innymi pkt 10 ppkt 2 umowy. Zmiana nie dotyczyła jednak wysokości zabezpieczenia.

PZ (...) we W. reprezentowało dwóch członków Zarządu, w tym P. – M. S.. Pracownikiem Kasy, który podpisał ze Z. K. (1) umowę był A. J. (2), zatrudniony na stanowisku asystenta P. (...).

[dowód: umowa pożyczki z dnia 31 lipca 2006 r. nr (...) – k. 8- 10 akt;

- aneks nr (...) do umowy nr (...) – k. 13 akt;

- pismo pełnomocnika syndyka (...) - k. 670 akt]

W dniu 31 lipca 2006 r. przed asesorem notarialnym K. K. (2) – zastępcą notariusza D. D., Z. K. (1) działający w imieniu reprezentowanych W. i A. małżonków K. złożył w formie aktu notarialnego oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej w wysokości 2.000.000 zł na rzecz PZ (...) we W. na nieruchomości położonej w L., przy ul. (...), obręb P. stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 561 m², której są użytkownikami wieczystymi oraz na znajdujących się na tym gruncie zabudowań stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności, dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), dla zabezpieczenia pożyczki.

[dowód: akt notarialny z dnia 31 lipca 2006 r. Repertorium A nr 5645/2006 – k. 37 – 40 akt;

- treść księgi wieczystej nr (...) – k. 464 - 467 akt]

W piśmie z dnia 18 grudnia 2008 r. PZ (...) we W. powiadomił pozwanych jako dłużników z tytułu zabezpieczenia spłaty pożyczki, że pożyczkobiorca Z. K. (1) zalega ze spłatą pożyczki wraz z należnymi odsetkami. Łączna kwota zadłużenia na dzień 18 grudnia 2008 r. wynosiła 6.709,29 zł.

Jak wynika ze zwrotnego potwierdzenia odbioru pismo odebrała I. K. (synowa pozwanych) w dniu 22 grudnia 2008 r.

[dowód: pismo z dnia 18.12.2008r. – k. 19 akt;

- zwrotne potwierdzenie odbioru – k. 19v akt]

Pismem z dnia 13 lutego 2009 r. W. K. i A. K. poinformowani zostali, że pożyczkobiorca Z. K. (1) zalega ze spłatą pożyczki wraz z należnymi odsetkami na dzień 13 lutego 2009 r. w łącznej wysokości 102.641,02 zł. Wezwanie zostało odebrane przez ich syna w dniu 19 lutego 2009 r.

Następnie PZ (...) we W. poinformował, że w wyniku zwłoki pożyczkobiorcy ze spłatą pełnej raty pożyczki, wypowiedziała zawartą w dniu 31 lipca 2006 r. umowę pożyczki. Po upływie okresu wypowiedzenia cała niespłacona wierzytelność będzie wymagalna w pełnej wysokości wynoszącej na dzień 19 marca 2009 r. kwotę 1.441.776,86 zł. Zawiadomienie o wypowiedzeniu umowy odebrał w dniu (...) syn W. i A. J. (1) K.. .

Pismem z dnia 6 maja 2009 r. PZ (...) we W. wezwał do zapłaty w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania kwoty 1.462.459,17 zł stanowiącej całość zadłużenia z tytułu niespłaconej pożyczki. Wezwanie zostało odebrane w dniu 11 maja 2009 r. po raz kolejny przez syna J. K. (1).

[dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 13.02.2009r. – k. 22 akt;

- zwrotne potwierdzenie odbioru – k. 22v akt;

- zawiadomienie o wypowiedzeniu umowy – k. 25 – 27 akt;

- zwrotne potwierdzenie odbioru – k. 28 akt;

- ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty – k. 32 akt;

- zwrotne potwierdzenie odbioru – k. 34 akt]

Aktowi notarialnemu z dnia 31 lipca 2006 r. nadano w dniu 16 lipca 2009 r. na rzecz PZ (...) we W. klauzulę wykonalności.

Sąd Okręgowy w wyroku zaocznym z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 412/09 zasądził solidarnie od pozwanych A. K. i W. K. na rzecz powódki – Południowo-Zachodniej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej

we W. kwotę 1.574.658,62 zł z odsetkami. Wyrokowi temu nadano w dniu 26 maja 2011 r. klauzulę wykonalności, z zaznaczeniem, że nastąpiła zmiana podmiotowa (przejsie uprawnień) na miejscu wierzyciela.

[dowód:

- wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 412/09 - k. 51 akt;

- postanowienie Sądu Rejonowego w Głogowie z dnia 16-07-2009 r. o nadaniu klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu - k. 36-40 akt;

- postanowienie Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dn. 26-05-2011 r. o nadaniu klauzuli wykonalności tyt. wykonawczemu z zaznaczeniem przejścia uprawnienia - k. 257-258 akt]

W dniu 20 grudnia 2010 r. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo–Kredytowa (...) we W., dawniej Południowo-Zachodnia Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo–Kredytowa we W. zawarła z (...) sp. z o.o. w S. umowę powierniczego przelewu wierzytelności. W § 1 pkt 1 umowy (...) oświadczył, że przysługuje mu wierzytelność w stosunku od Z. K. (2) wynikająca z zadłużenia z tytułu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 31 lipca 2006 r. W § 1 pkt 3 i 4 przedmiotowej umowy (...) oświadczył także, że przysługuje mu wierzytelność w stosunku do dłużników rzeczowych A. K. oraz W. K. do kwoty 2.000.000 zł która została stwierdzona prawomocnym orzeczeniem wydanym przez Sąd Okręgowy w Zielonej Górze z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 412/09.

Z treści § 3 przedmiotowej umowy wynika również, że przedmiotem przelewu na rzecz (...) sp. z o.o. oprócz ww. wierzytelności jest także m.in. hipoteka kaucyjna do wysokości 2.000.000 zł ustanowiona na nieruchomości opisanej w księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Legnicy VI Wydział Ksiąg Wieczystych.

[dowód: umowa powierniczego przelewu wierzytelności – k. 281 – 282 akt]

Ze sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania opinii biegłej sądowej z dziedziny neurologii M. K. wynika, że pozwany W. K. z punktu widzenia neurologicznego, w dniu 26 lipca 2006 r. nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli przy udzielaniu pełnomocnictwa Z. K. (1) do ustanowienia hipoteki kaucyjnej na ich nieruchomości. W przypadku zaś pozwanej A. K. biegła M. K. stwierdziła, że w dniu 26 lipca 2006 r. przy udzielaniu pełnomocnictwa Z. K. (1) do ustanowienia hipoteki na ich nieruchomości mogła znajdować się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Pozwana doznała udaru mózgu z zaburzeniami mowy i niewielkim stopniu niedowładem połowicznym prawostronnym ze zmianami w badaniu KT głowy. Zdaniem biegłej, pozwana po 17 dobie od wystąpienia udaru mózgu mogła nie być w stanie pozwalającym jej na w pełni świadome albo swobodne decydowanie o swojej woli.

[dowód: opinia biegłej sądowej M. K. z dnia 19 lipca 2013 r. – k. 429 – 431 akt i k. 432 – 435 akt;

- zeznania biegłej M. K. – k. 482 – 483 akt;]

Ze sporządzonej przez biegłą sądową z dziedziny psychiatrii - A. P. opinii wynika, że stan zdrowia psychicznego pozwanego W. K. nie miał wpływu na jego procesy decyzyjne. Biegła sądowa jednoznacznie stwierdziła, że pozwany w dniu 26 lipca 2006 r. w momencie udzielania pełnomocnictwa Z. K. (1) do ustanowienia hipoteki nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W trakcie czynności udzielenia pełnomocnictwa zostały zachowane wszystkie trzy atrybuty oświadczenia woli, tj. świadomość powzięcia decyzji, swoboda powzięcia decyzji oraz możliwość wyrażenia woli. Mimo że w momencie składania oświadczenia woli ujawniał objawy organicznego uszkodzenia (...), będące skutkiem przebytego udaru mózgu, jednak nie miały one wpływu na świadome podejmowanie decyzji. Osoby z takimi schorzeniami mogą pracować zawodowo, nie jest to bowiem zespół otepienny, nie powoduje on zaburzeń prawidłowego rozumienia tego, co się wokół takiej osoby

dzieje, zachowana jest zdolność przewidywania swojego zachowania, a więc wszystko to, co składa się na świadome podejmowane decyzji.

[dowód: opinia biegłej sądowej A. P. z dnia 12 grudnia 2012 r. - k. 380 – 384 akt;

- zeznania biegłej A. P. – k. 481v akt]

W przypadku pozwanej A. K., biegła sądowa z dziedziny psychiatrii A. P. stwierdziła, że w obecnym stanie pozwana przejawia organiczne zaburzenia osobowości. Jednakże nie jest w stanie ocenić, czy w dniu 26 lipca 2006 r. tj. w momencie udzielenia Z. K. (1) pełnomocnictwa, pozwana znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Brak jest bowiem danych, zawierających opis jej stanu psychicznego i ogólnego zachowania z okresu po przebytych udarze mózgu.

[dowód: opinia biegłej sądowej A. P. z dnia 12 grudnia 2012 r. - k. 385 - 388 akt]

Sąd Okręgowy we Wrocławiu w wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie o sygnaturze akt III K 301/13 uznał J. K. (2) winnym popełnienia zarzucanego mu czynu, tj. przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., polegającego na tym, że w okresie od 26 lipca 2006 r. do 31 lipca 2006 r. we W., działając wspólnie i w porozumieniu ze Z. K. (1) oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadzili do niekorzystnego rozporządzenia mieniem A. i W. K., w ten sposób że zobowiązali się do zakupu należącej do nich stacji benzynowej znajdującej się na działce gruntu zabudowanego nr 86/1, położonego w L. przy ul. (...), obręb P., niezwłocznie po otrzymaniu przez Z. K. (1) pożyczki pieniężnej z Południowo-Zachodniej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej, skutkiem czego Z. K. (1) otrzymał od A. i W. małż. K. na mocy aktu notarialnego pełnomocnictwo do ustanowienie hipoteki na ww. nieruchomości, a następnie w celu uzyskania tej pożyczki, korzystając z udzielonego pełnomocnictwa, ustanowił hipotekę kaucyjną do kwoty 2.000.000 zł ujawnioną w księdze wieczystej tej nieruchomości, przy czym nie mieli zamiaru nabycia przedmiotowej nieruchomości od pokrzywdzonych, czym spowodowali szkodę w wysokości 87.000 zł.

[dowód: wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt III K 301/13 – k. 460 – 462 akt]

W Sądzie Okręgowym we Wrocławiu, sygnatura akt IIIK 192/13, toczyło się postępowanie karne przeciwko Z. K. (1) w sprawie popełnionego przez Z. K. (1) przestępstwa na szkodę pozwanych.

Wyrokiem z dnia 26 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu III Wydział Karny uznał Z. K. (1) winnym popełnienia zarzucanych mu czynów, tj. że w okresie od początku czerwca 2006 r. do dnia 31 lipca 2006 r. w realizacji z góry powziętego zamiaru, działając wspólnie i w porozumieniu z J. K. (2), w celu osiągnięcia korzyści majątkowej - uzyskania pożyczki pieniężnej w kwocie 2.620.000 PLN, za pośrednictwem T. M. udzielili kierownikowi D. (...) Ryzykiem Kredytowym Południowo-Zachodniej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej A. J. (2) korzyść majątkową w kwocie 100.000 PLN w zamian za nierzetelne rozpatrzenie wniosku o udzielenie pożyczki, czym narazili (...) na szkodę majątkową. Dodatkowo uznano go winnym tego, że w tym samym okresie, wraz z J. K. (2) doprowadził on pozwanych do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, w ten sposób że zobowiązali się do zakupu należącej do nich stacji benzynowej po otrzymaniu przez Z. K. (1) pożyczki pieniężnej, skutkiem czego Z. K. (1) otrzymał od A. i W. małż. K. na mocy aktu notarialnego pełnomocnictwo do ustanowienie hipoteki na ww. nieruchomości, a następnie w celu uzyskania tej pożyczki, korzystając z udzielonego pełnomocnictwa, ustanowił hipotekę kaucyjną do kwoty 2.000.000 zł ujawnioną w księdze wieczystej tej nieruchomości, przy czym nie mieli zamiaru nabycia przedmiotowej nieruchomości od pokrzywdzonych, czym spowodowali szkodę w ich majątku.

Dodatkowo, S. S., który sporządził sfałszowany operat szacunkowy nieruchomości, na której znajdowała się stacja paliw, został skazany wyrokiem karnym za popełnienie przestępstwa z art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. i art. 271 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k, tj. za tzw. fałszerstwo intelektualne popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

W dniu 28 września 2008 r. zarząd (...) zawiadomił Prokuraturę Okręgową we Wrocławiu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez byłego prezesa – M. S. na szkodę (...), zarzucając mu brak należytego nadzoru nad działalnością (...) w zakresie udzielania pożyczek.

Postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2015 r. o przedstawieniu zarzutów Prokurator Okręgowy we Wrocławiu w sprawie o sygnaturze akt VI Ds. 90/15 przedstawił M. S. (Prezesowi Zarządu PZ (...)) zarzut popełnienia czynu zabronionego z art. 296 § 1 i 3 k.k., tj., że w okresie od 1 czerwca 2006 r. do 30 kwietnia 2008 r. we W. będąc obowiązany na podstawie umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi PZ (...) z racji pełnionej funkcji Prezesa Zarządu PZ (...), działając w krótkich odstępach czasu z góry powziętym zamiarem, poprzez nadużycie udzielonych mu uprawnień oraz niedopełnienia ciążących na nim obowiązków, w ten sposób, że mimo zastrzeżeń zgłoszonych przez pracowników (...), Komisję Kredytową oraz radcę prawnego PZ (...), co do zdolności kredytowej osób ubiegających się o udzielenie pożyczek, wartości proponowanych przez nich zabezpieczeń, jak również nieprawidłowości w zakresie dokumentacji pożyczkowej decydował o przyznaniu tym osobom pożyczek. Zarzut obejmuje ponadto 80 umów pożyczek, których udzielenie wiązało się z wyrządzeniem PZ (...) szkody majątkowej wielkich rozmiarów wynoszącej nie mniej niż 200.024.137 zł będącej kwotą niespłaconego kapitału przyznanych pożyczek. Wśród wymienionych w ww. postanowieniu o przedstawieniu zarzutów pożyczek wskazana jest także pożyczka z dnia 31 lipca 2006 r. przyznana Z. K. (1) i która zabezpieczona została rzeczowo na nieruchomości pozwanym.

Śledztwo przeciwko A. J. (2), z uwagi na jego śmierć w trakcie postępowania, zostało umorzone. Jego umowa o pracę ze (...) została rozwiązana za wypowiedzeniem z uwagi na utratę zaufania do pracownika oraz działań niezgodnych z procedurami obowiązującymi w (...).

Przeciwko pracownikom PZ (...) nie były prowadzone postępowania służbowe.

[dowód: postanowienie o przedstawieniu zarzutów z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie o sygnaturze akt VI Ds. 90/15 – k. 655 -656 akt;

- zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez M. S., k. 657-665 akt;

- postanowienie o umorzeniu śledztwa przeciwko A. J. (2) wraz z uzasadnieniem, k. 671-681 akt;

- wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu Wydział III Karny w sprawie o sygn. akt III K 192/13 wraz z uzasadnieniem - k. 705-738 akt]

Wyrokiem z dnia 4 listopada 2016 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze uchylił wyrok zaoczny z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygnaturze akt IC 412/09 w stosunku do pozwanego W. K. i oddalił wobec niego powództwo. Wyrok jest prawomocny.

Spadkobiercami ustawowymi zmarłej A. K. zostali mąż W. K. i syn J. K. (1).

W dniu 24 lipca 2017 r. zmarł W. K. i jego spadkobiercą ustawowym został syn J. K. (1).

[dowód: akty poświadczenia dziedziczenia z dnia 29 lipca 2016 r. i 19 stycznia 2018 r. k. 2-12]

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo wobec pozwanej A. K. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Strona powodowa wystąpiła z powództwem przeciwko pozwanym A. K. i W. K., jako dłużnikom hipotecznym, w którym domagała się orzeczenia, że strona pozwana ma zapłacić solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 1.574.658,62 zł z odsetkami wyliczonymi w sposób określony w pozwie, tytułem spłaty pożyczki, którą Z. K. (1) zaciągnęła i nie spłaciła u powódki, a którą zabezpieczała hipoteka ustanowiona na nieruchomości, pozostającej w użytkowaniu wieczystym małżonków K..

W odniesieniu do pozwanego W. K., prawomocnym wyrokiem z dnia 4 listopada 2016 r. (w sprawie o sygnaturze akt IC 87/12) oddalił powództwo. Po podjęciu postępowania w stosunku do następcy prawnego pozwanej A. J. (1) K., powódka złożyła pismo procesowe, w którym wobec w/w cofnęła powództwo.

Zgodnie z art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku.

Cofnięcie pozwu jest cofnięciem wniosku o udzielenie ochrony prawnej roszczeniu procesowemu. Jest wyrazem prawa powoda do dysponowania przedmiotem procesu oraz przejawem odwołalności czynności procesowych. Jeżeli pozew zostanie skutecznie cofnięty, to udzielenie ochrony prawnej przez wydanie wyroku stanie się bezprzedmiotowe i niedopuszczalne – sąd wyda postanowienie o umorzeniu postępowania (art. 355 k.p.c.). Do czasu rozpoczęcia rozprawy wystarczy, że powód złoży samo oświadczenie, iż cofa pozew. Później nadal może on cofnąć pozew, ale tylko jeśli oświadczy, że zrzeka się (rezygnuje) roszczenia, albo jeżeli pozwany wyrazi zgodę na cofnięcie pozwu.

Strona pozwana, z uwagi na brak oświadczenia powoda o zrzeczeniu się roszczenia, odmówiła zgody na cofnięcie powództwa i zażądała definitywnego rozstrzygnięcia sporu. W tej sytuacji brak zgody pozwanego czyni dokonane cofnięcie pozwu bezskutecznym i postępowanie musiało toczyć się dalej, a Sąd zobowiązany był dokonać merytorycznej oceny powództwa.

Kluczowym dla oceny zasadności roszczenia strony powodowej było udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy na podstawie obowiązujących przepisów prawa i w przeanalizowanym przez Sąd stanie faktycznym, możliwym było rzeczywiste uznanie A. K. i W. K. za dłużników rzeczowych strony powodowej, co skutkowałoby przyznaniem stronie powodowej możliwości dochodzenia spłaty pożyczki zaciągniętej przez Z. K. (1).

Z treści pozwu i przytoczonych w nim okoliczności faktycznych, jak również przedłożonych do pozwu dokumentów wynikało, że podstawą prawną dochodzonego przez stronę powodową roszczenia jest art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (dalej jako u.k.w.h.). Zgodnie z jego treścią w celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności wynikającej z określonego stosunku prawnego można nieruchomości obciążyć prawem na mocy którego wierzyciel może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości. Ust. 2 pkt 1 tego artykułu stanowi z kolei, że przedmiotem hipoteki może być także użytkowanie wieczyste wraz z budynkami i urządzeniami na użytkowanym gruncie stanowiącymi własność użytkownika wieczystego.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 131, poz. 1075), która weszła w życie w dniu 20 lutego 2011 r., został zniesiony podział na hipotekę kaucyjną i hipotekę zwykłą. Obecnie hipoteka uregulowana jest jako prawo o jednolitej konstrukcji. Zgodnie z art. 10 ust. 1 ww. ustawy, do hipotek kaucyjnych powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece w nowym brzmieniu.

W niniejszej sprawie hipoteka kaucyjna została ustanowiona przed dniem 20 lutego 2011 r. zatem zastosowanie do niej miały przepisy ustawy o księgach wieczystych i hipotece w nowym brzmieniu, nadanym ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r.

Na wstępie trzeba też przypomnieć, że kluczowym uprawnieniem wierzyciela z tytułu ustanowienia hipoteki jest prawo do dochodzenia zaspokojenia z obciążonej nieruchomości, niezależnie od tego, czyją stała się ona własnością oraz bez względu na to, czy pomiędzy wierzycielem hipotecznym a dłużnikiem rzeczowym istnieje jakikolwiek stosunek obligacyjny. Dłużnik rzeczowy nie musi być dłużnikiem osobistym z tytułu zabezpieczonej wierzytelności. Na tym bowiem polega istota hipoteki. W przypadku gdy dłużnik osobisty nie spełnia ciężącego na nim należnego świadczenia pieniężnego, wierzyciel może wszcząć egzekucję przeciwko dłużnikowi rzeczowemu. W takim jednak przypadku wierzyciel jest zobowiązany do uzyskania tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikowi rzeczowemu (wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2004r., IV CK 606/03, Lex Polonica nr 1633078).

Podkreślić należy, że jak długo hipoteka figuruje w księdze wieczystej, wierzyciel może liczyć na zaspokojenie z nieruchomości. Według art. 71 u.k.w.h. domniemanie istnienia prawa wynikające z wpisu hipoteki obejmuje, jeżeli chodzi o odpowiedzialność wynikającą z nieruchomości także wierzycelność zabezpieczoną hipoteką. Sprawa wiąże się z przepisem art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, według którego prawo jawne z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Przepis art. 71 u.k.w.h. rozciąga to domniemanie – w istotnym zakresie – na wierzycelność, zatem na prawo względne. Jest to domniemanie wzruszalne, ale zapewnia ono poważne korzyści wierzycielowi hipotecznemu. Jeżeli dany podmiot został wpisany do księgi wieczystej jako wierzyciel hipoteczny i dochodzi zaspokojenia wierzycelności z nieruchomości, może się powoływać na wpis w celu udowodnienia, że wierzycelność taka istnieje i mu rzeczywiście przysługuje. Wprawdzie może się zdarzyć, że wierzycelność taka nie powstała lub wygasła, ale wówczas okoliczności te musi udowodnić dłużnik rzeczowy.

Jak podkreśla się w doktrynie obowiązki właściciela obciążonej rzeczy nie mają charakteru wyłącznie rzeczowego, gdyż wśród nich wiele jest obowiązków natury obligacyjnej, właściwych obowiązkom dłużnika osobistego wierzycelności pieniężnej. Po pierwsze, zgodnie z art. 315 k.c. i art. 73 u.k.w.h., właściciel rzeczy, oprócz zarzutów, które przysługują mu osobiście w stosunku do wierzyciela zabezpieczonej wierzycelności, może podnosić zarzuty przysługujące dłużnikowi osobistemu. Oznacza to, że właściciel może np. podnieść zarzuty potrącenia przysługującej mu wierzycelności z wierzycelnością zabezpieczoną hipoteką. Po drugie, hipoteka służy wyłącznie zabezpieczeniu wierzycelności pieniężnych (art. 68 u.k.w.h.). Po trzecie, prowadzenie egzekucji z rzeczy stanowiącej przedmiot obciążenia służy zaspokojeniu nie tylko należności głównej, lecz także należności ubocznych, w tym odsetek za opóźnienie, które są ściśle związane z wierzycelnością, od której są naliczane. Za odsetki i należność główną odpowiedzialność ponosi także właściciel rzeczy obciążonej. Za słusznością rozwiązań teorii obligacji realnej opowiedział się pośrednio Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 26 marca 1971 r. w sprawie o sygn. akt III CRN 553/70. Powyższe stanowisko zostało potwierdzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1999 r. w sprawie o sygn. akt III CKN 331/98, w którego uzasadnieniu stwierdza się, że wskazanie, iż treścią żądania pozwu skierowanego przeciwko właścicielowi obciążonej rzeczy jest roszczenie o „zapłatę sumy hipotecznej pod zagrożeniem egzekucji z przedmiotu hipoteki” przesądza o tym, iż właściciel obciążonej rzeczy jest zobowiązany do zapłaty, a nie znoszenia egzekucji.

Ograniczeniu odpowiedzialności właściciela rzeczy, a tym samym zawężaniu przedmiotowych granic egzekucji, służy m.in. art. 319 k.p.c. Daje on osobie, która ponosi odpowiedzialność tylko z określonych przedmiotów majątkowych, możliwość żądania, na etapie postępowania rozpoznawczego, zastrzeżenia w wyroku prawa powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności.

W niniejszej sprawie, bezsporną pozostawała okoliczność przysługiwania powódce wierzycelności z umowy pożyczki zawartej ze Z. K. (1), która zabezpieczona była wpisana do księgi wieczystej hipoteką na nieruchomości stanowiącej działkę gruntu zabudowanego nr 86/1, położonej w L., znajdującej się w użytkowaniu wieczystym strony pozwanej - A. i W. K., zabudowanej budynkiem stacji benzynowej. Poza sporem pozostawał też fakt, że Z. K. (1) pożyczki tej nie spłacił, w związku z czym powódka była uprawniona do dochodzenia spłaty należności pożyczkobiorcy od dłużników rzeczowych, tj. pozwanych.

Oceniając stan faktyczny w przedmiotowej sprawie, Sąd wziął także pod uwagę treść art. 11 k.p.c., zgodnie z którym ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym, przy czym osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną.

W tym zakresie, prejudykalność wyroku karnego oznacza zatem, że sąd rozpoznający sprawę cywilną obowiązują ustalenia faktyczne sądu karnego, które w sprawie cywilnej nie mogą być obalone ani pominięte (orzeczenie SN z dnia 4 maja 1965 r. I PR 116/65, OSP 1966, nr 12, poz. 280; wyrok SN z dnia 14 kwietnia 1977 r. IV PR 63/77, Lex nr 7928). Odnosi się to do osoby sprawy, przedmiotu przestępstwa i czynu przypisanego oskarżonemu (skazanemu).

Tym samym, w sprawie niniejszej Sąd był związany na podstawie art. 11 k.p.c. faktem popełnienia przestępstwa przez Z. K. (1) na szkodę powódki i sposobem popełnienia tego przestępstwa, ustalonym przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział III Karny w sprawie o sygn. akt III K 192/13. W związku z tym, w realizacji dyspozycji wynikającej z art. 11 k.p.c., Sąd przyjął za niesporne, że Z. K. (1) działając wspólnie i w porozumieniu z J. K. (2), w celu uzyskania pożyczki u powódki, udzielili kierownikowi D. (...) Ryzykiem Kredytowym strony powodowej korzyść majątkową w zamian za nierzetelne rozpatrzenie wniosku o udzielenie pożyczki (Z. K. (1) dołączył nieprawdziwą dokumentację o swoich zarobkach oraz dochodach firmy, a także sfalszowany operat szacunkowy nieruchomości).

Po drugie, nie pozostawiało wątpliwości, że w tym samym okresie, Z. K. (1) wraz z J. K. (2) doprowadził pozwanych do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Z. K. (1) zobowiązał się bowiem do zakupu należącej do nich stacji benzynowej, po tym jak otrzymał pożyczkę pieniężną na ten cel u powódki. Skutkiem takich ustaleń między Z. K. (1) i pozwany było z kolei to, że otrzymał on od nich na mocy aktu notarialnego pełnomocnictwo do ustanowienia hipoteki na ww. nieruchomości, której założenie miało warunkować przyznanie mu tej pożyczki przez powódkę, po tym, jak zabezpieczy odpowiednio jej spłatę. Z. K. (1) ustanowił rzeczoną hipotekę, przy czym wraz z J. K. (2) nie mieli zamiaru nabycia nieruchomości od małżonków K., co przed nimi zataili.

Spornym w przedmiotowej sprawie było natomiast to, czy w świetle powyżej opisanych okoliczności faktycznych, hipoteka na nieruchomości pozwanych została skutecznie ustanowiona, tj. czy umowa o jej ustanowieniu była w ogóle ważna. Strona pozwana podniosła bowiem zarzut nieważności dwóch czynności prawnych, w postaci zawarcia umowy pożyczki oraz udzielenia pełnomocnictwa do dysponowania nieruchomością, na podstawie, którego ustanowiono hipotekę, albowiem zostały one uzyskane w wyniku przestępstwa, a pozwani w momencie składania pełnomocnictwa do udzielenia hipoteki pozostawali w stanie wyłączającym ich świadome i swobodne działanie.

W tym miejscu należy przypomnieć dyspozycję art. 73 u.k.w.h., który normuje zasadę akcesoryjności hipoteki na płaszczyźnie jej treści. Przepis ten umożliwia właścicielowi nieruchomości, który nie jest dłużnikiem osobistym, podniesienie wszelkich zarzutów, jakie przysługują takiemu dłużnikowi przeciwko wierzycielowi hipotecznemu, jak również zarzutów, których dłużnik zrzekł się po ustanowieniu hipoteki.

Jak podnosi się w doktrynie (zob. T. Czech, Komentarz do art. 73 ustawy o księgach wieczystych i hipotece [w:] T. Czech, Hipoteka. Komentarz, LexisNexis 2011, LEX nr 334309) pierwsza grupa zarzutów, o których mowa w art. 73 u.k.w.h., to twierdzenia właściciela dotyczące istnienia, treści lub wymagalności zabezpieczonej wierzytelności. Do tej grupy należą również zarzuty odnoszące się do istnienia, treści lub wymagalności roszczeń o świadczenia uboczne objętych hipoteką (art. 69 u.k.w.h.). Mowa tu przede wszystkim o zarzucie całkowitej lub częściowej nieważności czynności prawnej, z której wynika zabezpieczona wierzytelność, zarzucie bezskuteczności zawieszanej czynności prawnej, z której wynika zabezpieczona wierzytelność, zarzucie że wierzytelność hipoteczna jeszcze nie powstała, już wygasła, lub że zabezpieczona wierzytelność ma niższą wysokość, niż twierdzi wierzyciel. Podnosząc taki zarzut, właściciel zmierza wówczas do wykazania, że wierzyciel w ogóle nie może dochodzić zaspokojenia z obciążonej nieruchomości, jego żądanie jest przedwczesne albo istnieje w innym rozmiarze, niż utrzymuje wierzyciel.

Druga grupa zarzutów, o których mowa w art. 73 u.k.w.h., to zarzuty związane z istnieniem i zakresem hipoteki jako prawa rzeczowego (często utożsamiane z zarzutami osobistymi, choć przysługują one każdemu właścicielowi - także temu, który nie był stroną umowy ustanawiającej hipotekę), obejmują tę grupę zarzutów, które odnoszą się do kwestionowania zakresu odpowiedzialności rzeczowej właściciela przedmiotu hipoteki.

Przykładowo można wymienić zarzuty, że:

1) hipoteka nigdy nie powstała (np. brak wpisu hipoteki do księgi wieczystej, pierwotna lub następcza nieważność umowy o ustanowienie hipoteki, mimo wpisu hipoteki do księgi wieczystej) lub doszło do wygaśnięcia hipoteki (bez względu na przyczynę wygaśnięcia, np. na skutek spłaty wierzytelności hipotecznej lub zwolnienia przedmiotu hipoteki z zabezpieczenia);

2) hipoteka wprawdzie istnieje, ale wierzycielem hipotecznym jest inna osoba niż osoba dochodząca odpowiedzialności hipotecznej;

3) wierzytelność, której zaspokojenia żąda wierzyciel hipoteczny, nie jest objęta zabezpieczeniem hipotecznym;

4) suma hipoteki jest niższa od dochodzonej przez wierzyciela hipotecznego lub dochodzona wierzytelność jest niższa od sumy hipoteki (zob. Ł. Przyborowski, Komentarz do art. 73, art. 74 ustawy o księgach wieczystych i hipotece [w:] J. Pisuliński (red.), Jelonek-Jarco Barbara, Kućka Michał, Przyborowski Łukasz, Swaczyna Bartłomiej, Zawadzka Julita, Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Przepisy o postępowaniu wieczystoksięgowym. Komentarz, LexisNexis 2014, LEX nr 405304)

Przenosząc powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, Sąd po przeanalizowaniu stanu faktycznego doszedł do przekonania, że hipoteka na przedmiotowej nieruchomości należącej do pozwanych, nigdy nie powstała (pierwotna nieważność umowy o ustanowienie hipoteki) i to mimo wpisu tej hipoteki do księgi wieczystej.

Właściwy był bowiem zarzut strony pozwanej dot. nieważności czynności prawnej, jednakże nie w takim kształcie, w jakim strona pozwana go formułowała, a więc podnosząc, że nieważną jest umowa pożyczki zawarta przez Z. K. (1) z powódką, a to przez to tylko, że stanowiła ona przestępstwo, tym samym była czynnością sprzeczną z ustawą lub mającą na celu jej obejście. Pozwani podnosili dodatkowo, że skoro umowa pożyczki była nieważna, to automatycznie udzielone przez nich pełnomocnictwo także utraciło znaczenie prawne i pozostaje nieważne.

Należało zgodzić się ze stroną pozwaną, że czynności cywilnoprawnych nie można wykorzystywać jako środka do osiągnięcia przestępczych celów, jednakże w tym wypadku trzeba było sobie najpierw odpowiedzieć na pytanie, czy zaciągnięcie pożyczki per se można klasyfikować jako osiągnięcie przestępczego celu lub próbę obejścia prawa.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c., czynność prawna jest nieważna, jeżeli jest sprzeczna z ustawą albo ma na celu obejście ustawy. Czynnościami sprzecznymi z prawem są więc zarówno czynności objęte zakazem prawnym, jak i nim nieobjęte, lecz dokonane w celu osiągnięcia zakazanego skutku. Ustawowy zakaz odnoszący się do treści albo celu czynności może wynikać także z innych niż prawo cywilne dziedzin prawa, np. z prawa karnego, gdzie jest sankcjonowany karą. Niezgodność określonego zachowania z normami prawa karnego może wywoływać na płaszczyźnie prawa cywilnego także inne skutki niż nieważność czynności prawnej, w postaci bezskuteczności względnej lub zawieszony albo wzruszalności.

Co więc kluczowe - pojęcie czynności prawnej sprzecznej z prawem odnosi się do jej treści, a nie (jak wskazywała strona pozwana) do okoliczności jej zawarcia, z którymi prawo karne wiąże sankcje prawno-karną. Nie można zatem uznać, że zawarcie umowy pożyczki - samej w sobie - pozostaje niezgodne z prawem. Polski system prawny co do zasady nie penalizuje bowiem udzielania pożyczek. Wyjątkiem jest w tym zakresie udzielanie tzw. pożyczek lichwiarskich, o ile osoba zaciągająca pożyczkę znajdowała się w przymusowym położeniu - a więc, że dotknęły ją takie okoliczności życiowe, w tym ekonomiczne, które przesądziły o konieczności zawarcia przez nią tej umowy, bez względu na stan pokrzywdzenia (art. 304 k.k.). W przedmiotowej sprawie nie mieliśmy jednak do czynienia z tego rodzaju pożyczką, przez co zawarcie umowy pożyczki przez Z. K. (1) z powódką, pomimo szeregu niezaskługujących na aprobatę okoliczności przy jej zawieraniu, należało uznać za ważną.

Jak trafnie wskazuje się w doktrynie, nie ma bowiem automatycznego sprzężenia nieważności umowy na podstawie art. 58 § 1 k.c. z penalizacją zachowań dotyczących okoliczności zawarcia umowy. Te ostatnie trzeba oddzielić od wyraźnie od treści czynności prawnej, która na mocy art. 58 § 1 k.c. ma wykraczać poza literę prawa, by móc uznać jej nieważność.

Zwrócić uwagę należy też na fakt, że pod względem skutków, na równi z czynnościami sprzecznymi z ustawą, art. 58 k.c. traktuje czynności służące jej obejściu. Są to czynności, których treść co prawda nie zawiera elementów zabronionych przez prawo, lecz która służy realizacji celu zabronionego przez ustawę. Celem, z powodu którego czynność prawna może być uznana za nieważną, jest skutek, który nie mieści się w jej treści i nie jest typowy, ale który czynność ta

pozwała osiągnąć; powinien być nie tylko wiadomy stronom czynności, ale także objęty ich zamiarem, przy czym czynność jest podejmowana po to, aby go osiągnąć. Chodzi tu zatem o wywołanie skutku sprzecznego z prawem przez dokonanie samej czynności, a nie przez osiąganie celu leżącego poza treścią czynności (por. wyrok SN z 11 stycznia 2006 r., II UK 51/2005, LexPolonica nr 1011758, OSNP 2006, nr 23-24, poz. 366). W konsekwencji trzeba uznać, że odwołanie się do kategorii celu czynności prawnej jest niezbędnym kryterium oceny, czy doszło do obejścia prawa.

W niniejszej sprawie skutek, który był poddawany ocenie Sądu, a więc pozyskanie przez Z. K. (1) funduszy na realizację celu gospodarczego poprzez zaciągnięcie pożyczki, mieścił się w treści umowy pożyczki i jak najbardziej był dla niej typowy, był też objęty zamiarem stron. Udzielenie środków pieniężnych w ramach pożyczki, a więc cel przedmiotowej umowy, nie wywołuje w żaden sposób skutku sprzecznego z polskim prawem, tylko i wyłącznie przez sfinalizowanie umowy i dokonanie czynności. Nie można zatem było uznać, że zwrócenie się przez Z. K. (1) do powódki o udzielenie pożyczki i ostateczne jej przyznanie przez stronę powodową miało na celu obejście prawa. W tym wypadku ponownie należało stanowczo oddzielić charakter okoliczności zawarcia umowy pożyczki od celu, jakiemu miała ona służyć, a który mógłby determinować jej nieważność.

Podniesiony więc przez stronę pozwaną zarzut naruszenia art. 58 § 1 k.c. nie mógł być uwzględniony. W sprawie nie występuje bowiem bezwzględna nieważność czynności prawnej w postaci pożyczki, wskutek naruszenia prawa, która automatycznie skutkowałaby przez to nieważnością kolejnej czynności prawnej – umowy ustanowienia hipoteki, a tym bardziej, która mogłaby eliminować z obrotu prawnego pełnomocnictwo pozwanych.

Bezspornym w sprawie pozostawało jednakże, że Z. K. (1), przy zawieraniu umowy pożyczki (a później umowy ustanowienia hipoteki) działał w sposób wprost wykraczający poza literę prawa, a także dobre obyczaje i zasady współzycia społecznego, tj. że od początku miał zamiar oszukać pozwanych, doprowadzając ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, a w trakcie procesu weryfikacji wniosku o pożyczkę przedstawił fałszywe dokumenty i udzielił korzyści majątkowej pracownikowi powódki, celem pozytywnego rozpatrzenia wniosku, za co został skazany wyrokiem w postępowaniu karnym. Także zachowanie strony powodowej, a ściślej jej pracowników, w trakcie procesu udzielania ww. pożyczki i ustanowienia zabezpieczenia dla niej, w postaci hipoteki, nie zasługuje na aprobatę, do czego Sąd odniesie się jednak później.

Co kluczowe jednak, łącznie wszystkie te okoliczności doprowadziły Sąd do przekonania, że na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego można ustalić niegodziwość zachowania stron umowy pożyczki (obu), wykorzystujących regulacje prawne do ukrywania prawdziwych celów dokonywanych czynności prawnych oraz oszustw i z tego względu (zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 10 lutego 2010 r. w sprawie o sygn. akt V CSK 267/09), Sąd oddalił powództwo strony powodowej, powołując się na nieważność umowy o ustanowieniu hipoteki wobec nieprzestrzegania zasad współzycia społecznego przez strony umowy (art. 58 § 2 k.c.), kiedy ważności czynności prawnej nie można było podważyć na podstawie art. 58 § 1 k.c. Należy przy tym podkreślić, że art. 58 § 2 k.c. przewiduje sankcję bezwzględnej nieważności czynności prawnej, co oznacza, że Sąd powinien ją uwzględnić z urzędu (pomijając pewne specyficzne rodzaje czynności prawnych, np. uchwały spółek) w każdym stanie sprawy.

Okoliczność, że Z. K. (1) dokonał czynności prawnej w imieniu małżonków K. w granicach umocowania, nie wyklucza bowiem w ocenie Sądu uznania działania pełnomocnika za sprzeczne z łączącą ich umową albo zasadami współzycia społecznego, bowiem pełnomocnik, zgodnie z istotą pełnomocnictwa, tj. stosunku prawnego opartego na zaufaniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 362/07, Biul. SN 2008, nr 6), powinien działać zgodnie z domniemaną wolą mocodawcy, a w każdym razie nie powinien podejmować czynności w imieniu mocodawcy sprzecznych z rzeczywistą lub domniemaną wolą, chociażby mieściły się one w zakresie udzielonego pełnomocnictwa. Ustanowienie hipoteki przez Z. K. (1) na przedmiotowej nieruchomości nie wykraczało poza udzielone mu pełnomocnictwo, jednakże nie było przezeń podjęte w celu jasno wyrażonej przez pozwanych woli, a więc po to, by zabezpieczyć pożyczkę Z. K. (1), dzięki której miał on kupić od nich stację benzynową – to bowiem była najważniejsza część umowy między pozwanymi a Z. K. (1). Takie działanie pełnomocnika, tj. ustanowienie przezeń hipoteki oraz uzyskanie pożyczki, aczkolwiek formalnie poprawne, może być uznane za sprzeczne z zasadami

współzycia społecznego i powodować odpowiedzialność Z. K. (1), ponieważ pieniędzy tych nie przeznaczył on – i w ogóle nie miał takiego zamiaru – na kupno stacji benzynowej od małżonków K., a przez swoje działanie doprowadził ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Zatem tak, jak okoliczności sprawy, tj. zawarcia umowy pożyczki i ustanowienia hipoteki nie mogły powodować uznania ich za nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c., tak będą decydować o uznaniu umowy o ustanowieniu hipoteki za nieważną, właśnie ze względu na nieprzestrzeganie przez strony umowy zasad współzycia społecznego.

Zachowanie zasad współzycia społecznego stanowi bowiem o postępowaniu zgodnym z obiektywnym wyobrażeniem w społeczeństwie o regułach moralności, co powinno być uważane za konieczny składnik wszelkiego zachowania (uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów SN z dnia 7 czerwca 1971 r. III CZP 87/70, OSN 1972, nr 3, poz. 42). Zasady te określane również mianem dobrych obyczajów mają charakter klauzuli generalnej, której funkcją jest ocenienie konkretnej sytuacji faktycznej z punktu widzenia przestrzegania kryteriów moralności (wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2004 r. I CK 550/03, Lex nr 188472). Od stron czynności prawnej oczekuje się więc, że będą wobec siebie postępować uczciwie, lojalnie i zgodnie z celami do jakich prowadzą składane przez nie oświadczenia woli, z czym w ogóle nie mieliśmy do czynienia w niniejszej sprawie. Dlatego na gruncie art. 58 k.c. przyjmuje się, że wprawdzie przepis ten nie stanowi wprost o sprzeczności celu czynności prawnej z zasadami współzycia społecznego (dobrymi obyczajami) ale te same argumenty, które przemawiają za uwzględnieniem celu czynności prawnej sprzecznej z ustawą (art. 58 § 1 k.c.) przemawiają także na rzecz negatywnej oceny czynności prawnej ze względu na jej cel sprzeczny z zasadami współzycia społecznego na podstawie art. 58 § 2 k.c. Celem tym jest nieobjęty treścią czynności prawnej jej rezultat, który można określić jako dalszy cel czynności (wyrok SN z dnia 25 lutego 2004 r. II CK 34/03, Lex nr 174159), co w przedmiotowym przypadku sprowadza się do nieprzeznaczenia środków z pożyczki na zakup stacji benzynowej przez Z. K. (1), choć taki był warunek udzielenia mu pełnomocnictwa do założenia hipoteki na nieruchomości pozwanych. W ocenie Sądu, jeśli nawet nie można z całą pewnością zakwestionować czynności prawnych podjętych przez Z. K. (1), tj. umowy pożyczki i ustanowienia hipoteki mając na uwadze ich treść, obowiązujące przepisy prawa i skutecznie dokonane wpisy w rejestrach publicznych (księdze wieczystej nieruchomości), to postępowanie pełnomocnika pozwanych należy z pełną stanowczością uznać za sprzeczne z regułami rządzącymi zawieraniem umów przez uczciwych kontrahentów.

Nie można godzić się bowiem z oczywiście nagannym zachowaniem Z. K. (1), który w zamiarach przestępczych, oszukańczych i je realizując doprowadził pozwanych do niekorzystnego dla nich rozporządzenia mieniem, bez zamiaru zakupu od nich stacji benzynowej, co było warunkiem ustanowienia hipoteki na nieruchomości małżonków K..

Pamiętać przy tym należy, że nawet, jeśli działanie pełnomocnika w stosunku do jego mocodawcy było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (co w ocenie Sądu nie ulega wątpliwości wobec ustalonego wyżej stanu faktycznego), to bezpośrednio nie przesądza to jeszcze o tym, że sama czynność prawna zawarta przez pełnomocnika z osobą trzecią jest nieważna na podstawie art. 58 § 2 k.c. Należy mieć bowiem na uwadze, że zgodnie z art. 95 § 2 k.c. czynność prawna dokonana przez przedstawiciela w granicach umocowania pociąga za sobą skutki bezpośrednio dla reprezentowanego. Z tego względu istotna jest ocena dokonanej czynności prawnej z punktu widzenia jej zgodności z zasadami współzycia społecznego nie tylko w relacji pomiędzy mocodawcą i jego pełnomocnikiem, ale także w relacji pomiędzy mocodawcą i osobą trzecią. Zgodnie bowiem z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia z dnia 21 marca 2013 r. w sprawie o sygn. II CSK 458/12, LEX nr 1324268, nie jest wykluczone uznanie za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego czynności prawnej dokonanej pomiędzy pełnomocnikiem i osobą trzecią, wówczas, gdy osoba trzecia wiedziała lub ewentualnie przy dołożeniu należytej staranności mogła dowiedzieć się o zawieraniu czynności prawnej przez pełnomocnika sprzecznej z wolą jego mocodawcy. Za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego może być uznane zatem takie działanie osoby trzeciej, która dokonuje czynności prawnej z pełnomocnikiem, wiedząc (lub dopuszczając taką ewentualność) o tym, że jest ona nie tylko sprzeczna z wolą mocodawcy, ale także ma na celu uzyskanie ochrony własnego interesu majątkowego osoby trzeciej kosztem osoby mocodawcy.

Zdaniem Sądu, po przeanalizowaniu stanu faktycznego, należało uznać, że zachowanie PZ (...), jako strony udzielającej pożyczki, podobnie jak zachowanie pełnomocnika pozwanych sprzeciwiało się zasadom współzycia społecznego i było niegodziwe, bowiem dysponowała ona informacjami, które przy dołożeniu należytej staranności

pozwołyby jej na ustalenie, że zawierana przez Z. K. (1) umowa może nie służyć realizacji czynności, do których był umocowany przez małżonków K..

Nie można było bowiem zignorować faktu, że udzielona pożyczka i w jej ramach ustanowiona hipoteka, jako umowy zostały zawarte na skutek akceptowanych przez pracowników PZ (...) oszustw, dokonywanych przez Z. K. (1). Co więcej, PZ (...) sam przyznał, że to nie był jedyny raz, kiedy jego pracownicy dopuścili się szeregu nieprawidłowości przy finalizacji umów pożyczek, w tym łamania prawa, poprzez udzielanie pożyczek pomimo braku zdolności kredytowej osób ubiegających się o udzielenie pożyczek, wartości proponowanych przez nich zabezpieczeń, jak również nieprawidłowości w zakresie dokumentacji pożyczkowej.

Z dokumentów załączonych do akt wynika bowiem, że PZ (...) w dniu 28 września 2008 r. zawiadomiła Prokuraturę Okręgową we Wrocławiu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez byłego prezesa (...) na szkodę (...), zarzucając mu brak należytego nadzoru nad działalnością (...) w zakresie udzielania pożyczek (k. 657-665 akt). Postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2015 r. o przedstawieniu zarzutów Prokurator Okręgowy we Wrocławiu w sprawie o sygnaturze akt VI Ds. 90/15 przedstawił M. S. zarzut, że poprzez nadużycie udzielonych mu uprawnień oraz niedopełnienie ciężących na nim obowiązków, mimo zastrzeżeń zgłoszonych przez pracowników (...), Komisję Kredytową oraz radcę prawnego PZ (...), co do zdolności kredytowej osób ubiegających się o udzielenie pożyczek, wartości proponowanych przez nich zabezpieczeń, jak również nieprawidłowości w zakresie dokumentacji pożyczkowej, decydował o przyznaniu tym osobom pożyczek. Zarzut obejmuje aż 80 umów pożyczek. Pożyczki te nie były spłacane przez wnioskujących i spowodowały szkodę dla (...) na kwotę 200.024.137 zł. Wśród wymienionych w ww. postanowieniu o przedstawieniu zarzutów pożyczek wskazana jest także pożyczka z dnia 31 lipca 2006 r. przyznana Z. K. (1) i która zabezpieczona zostało rzeczowo na nieruchomości pozwanych.

Postępowanie to nie zostało jeszcze prawomocnie zakończone, a więc ustalenia te nie mogą bezwzględnie wiązać Sądu w niniejszej sprawie na mocy art. 11 k.p.c., jednakże nie można było pominąć działań podjętych przez samą powódkę i dokumentów przedłożonych przez nią do sprawy na ich potwierdzenie, tym bardziej, że stanowią one istotne tło dla rozpatrywanej sprawy.

Sąd uwzględnił też fakt, że powódka przedstawiła dokument (k. 670 akt), z którego wynika, że wypowiedziano stosunek pracy wszystkim osobom, które brały udział w procederze nieuprawnionego udzielania pożyczek. Co istotne, umowa o pracę A. J. (2) ze (...), a więc pracownika bezpośrednio obsługującego pożyczkę Z. K. (1), została rozwiązana za wypowiedzeniem z uwagi na utratę zaufania do pracownika oraz działań niezgodnych z procedurami obowiązującymi w (...).

Co kluczowe, powyższe okoliczności zostały ustalone w oparciu o dokumenty prywatne, jednakże nie można tracić z pola widzenia tego, że zostały one sporządzone przez upoważnione osoby w jednostkach organizacyjnych (...). Istotne jest, że informacje w nich zawarte służyły wszczęciu postępowania karnego przeciwko M. P. (...), ale też A. J. (2) – szeregowemu pracownikowi tej instytucji. Ważnym jest, że złożenie przez (...) zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa poprzedziło przeprowadzenie przez odpowiednich pracowników kontroli doraźnej w placówce udzielającej pożyczki. To więc ustalenia samej instytucji i jej wnioski (jej pracowników) stanowiły podstawę do sformułowania twierdzeń co do szeregu nieprawidłowości, które w ocenie zarządu (...) były na tyle jednoznaczne i poważne, że uzasadniały złożenie zawiadomień do prokuratury, w których zarzucano konkretnym pracownikom ściśle określone zaniedbania i zaniechania tak daleko idące, że świadczyły zdaniem zawiadamiającego o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Choć bez wątplenia dokumenty te są dokumentami prywatnymi, to jednak w piśmiennictwie przyjmuje się, że dokument prywatny stanowi pełnoprawny środek dowodowy, który sąd orzekający może uznać za podstawę swoich ustaleń faktycznych, a następnie wyrokowania. Moc dowodowa dokumentu prywatnego jest jednak słabsza, aniżeli moc dowodowa dokumentu urzędowego, ponieważ dokumenty prywatne nie korzystają z podstawowego w tym zakresie domniemania, że ich treść jest zgodna ze stanem rzeczywistym (domniemania zgodności z prawdą). Nie przeszkadza to jednak w tym, aby sąd orzekający w ramach swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.) uznał treść

dokumentu prywatnego za zgodną z rzeczywistym stanem rzeczy (K. Knoppek – Komentarz do art. 245 k.p.c. – Wyd. LEX 2013).

Dokumenty prywatne, podobnie jak i dokumenty urzędowe korzystają z domniemania autentyczności (inaczej – prawdziwości), tj. domniemania, że dokument pochodzi od jego wystawcy, a zatem jest autentyczny. Nie jest on więc podrobiony ani przerobiony. Domniemanie to można obalić przeciwdowodem na podstawie art. 253 k.p.c.

Dokumenty prywatne korzystają z drugiego jeszcze domniemania prawnego, tj. domniemania, że oświadczenie zawarte w dokumencie pochodzi od osoby, która dokument ten podpisała. Ustawodawca wymienia odrębnie to domniemanie i to w dwóch przepisach - art. 245 k.p.c. i 253 k.p.c.

Strona powodowa nie kwestionowała autentyczności powołanych dokumentów, w szczególności, że powstały w jednostkach organizacyjnych (...) i podpisane zostały przez osoby uprawnione do składania oświadczeń w imieniu instytucji – członków zarządu. Nie przeczyła również faktom, które zostały w nich przedstawione. W tych okolicznościach, Sąd nie mógł uznać, aby fakty opisane w złożonym przez zarząd (...) zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa przez M. S. i innych osób, nie były prawdziwe i nie mogły stanowić podstawy do poczynienia w oparciu o nie ustaleń faktycznych. Nie sposób przyjmować, że członkowie zarządu (...) składaliby zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez swoich pracowników, gdyby fakty w zawiadomieniu wskazywane nie były prawdziwe. Dodać należy, że informacje zawarte w zawiadomieniu oparte były o wyniki kontroli przeprowadzonej przez odpowiednich pracowników powódki w placówce, która udzieliła ww. pożyczek.

Analogicznie, ze względów wskazanych powyżej należało też potraktować informację o wypowiedzeniu przez (...) umowy swoim pracownikom, zamieszanym w udzielanie pożyczek osobom niespełniającym warunków do ich uzyskania oraz o tym, co uzasadniało zakończenie stosunku pracy w tym wypadku.

Stan faktyczny, dzięki ww. dokumentom wskazanym przez powódkę pozwolił stwierdzić, że zachowanie pracowników (...) nie tylko łamało przepisy dot. udzielania pożyczek i wewnątrz regulacje instytucji, ale też naruszało zasady współżycia społecznego, było bowiem niegodziwe. Pracownicy (...) jawnie akceptowali bowiem dokonywane w czasie ich pracy oszustwa, pomimo zgłaszanych im zastrzeżeń. Taka sytuacja miała też miejsce w przypadku udzielenia pożyczki Z. K. (1), co pozwoliło stwierdzić Sądowi, że nie tylko pełnomocnik pozwanych, ale też druga strona umowy, przy zawieraniu umowy o hipotekę sprzeniewierzyła się zasadom współżycia społecznego. Obie strony zdawały sobie bowiem sprawę, że choć ustanowienie hipoteki odbywało się zgodnie z dokumentacją przedstawioną przez Z. K. (1), to dokumentacja ta była niewiarygodna i podważała uczciwość działania pełnomocnika małżonków K. na tyle, by odmówić mu ustanowienia hipoteki. Pracownicy (...), pomimo tych okoliczności podpisali jednak ze Z. K. (1) umowę, a tym samym naruszyli zasadę współżycia społecznego – uczciwości postępowania kontrahentów, lojalności przy zawieraniu umów i zapewnienia ich zgodności z celami do jakich prowadzić miało złożone przez pozwanych i ich pełnomocnika oświadczenie woli.

Wobec powyższego, na mocy art. 58 § 2 k.c. Sąd uznał umowę o ustanowieniu hipoteki na nieruchomości pozwanych za nieważną z powodu jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. To z kolei skutkuje tym, że nie można uznać, ażeby hipoteka ta w ogóle na nieruchomości pozwanych powstała, czyniąc roszczenie strony powodowej z tego względu bezprzedmiotowym co do zasady, przez co Sąd w punkcie pierwszym sentencji wyroku je oddalił.

Na marginesie należy dodać tylko, że Sąd w trakcie postępowania zbadał również ważność oświadczeń woli złożonych przez A. K. i W. K., pod kątem tego, czy z jakichkolwiek powodów znajdowali się oni w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, w wyniku czego mogliby się uchylić od skutków udzielonego Z. K. (1) pełnomocnictwa, które doprowadziło do ustanowienia przedmiotowej hipoteki na ich nieruchomości.

Opierając się na sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania opinii biegłej sądowej z dziedziny neurologii - M. K., Sąd uznał, że pozwany W. K. z punktu widzenia neurologicznego, w dniu 26 lipca 2006 r. nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli przy udzielaniu pełnomocnictwa Z. K. (1) do ustanowienia hipoteki kaucyjnej na nieruchomości małżonków K., pomimo tego, że przeżył on udar mózgu

w 2003 r. Jak wynika bowiem ze sporządzonej przez biegłą opinii, jeszcze w 2004 r. W. K. odczuwał pogorszenie stanu zdrowia, jednakże po leczeniu i rehabilitacji ustępował u niego niedowład i afazja. W badaniu z marca 2014 r. ustalono też, co dla sprawy ma kluczowe znaczenie, że oprócz niedowładu kończyn lewych nie stwierdzono u W. K. zaburzeń intelektualnych.

Wnioski biegłej M. K. potwierdziły również badania przeprowadzone przez biegłą sądową z dziedziny psychiatrii - A. P.. Biegła stwierdziła w nich, że stan zdrowia psychicznego W. K. nie miał wpływu na jego procesy decyzyjne w dniu 26 lipca 2006 r. W ocenie biegłej, choć pozwany w momencie składania oświadczenia woli ujawniał objawy organicznego uszkodzenia (...), które były skutkiem przebytego udaru mózgu, to jednak nie miały one wpływu na świadome podejmowanie przez niego decyzji. Nie był to bowiem zespół otępienny, nie powodował on zaburzeń prawidłowego rozumienia tego, co się wokół takiej osoby dzieje, zachowana została też zdolność przewidywania swojego zachowania, a więc wszystko to, co składa się na świadome podejmowane decyzji. Osoby z objawami organicznego uszkodzenia (...) normalnie funkcjonują w społeczeństwie, pracują i są w stanie decydować o sobie z pełną świadomością, dlatego też – w oparciu o obie opinie biegłych – Sąd nie znalazł podstaw, by podważyć ważność złożonego przez pozwanego – W. K. oświadczenia woli.

Inaczej jednak należało potraktować przypadek żony pozwanego – A. K.. Na podstawie opinii biegłej M. K., Sąd stwierdził, że w przeciwieństwie do pozwanego, A. K. znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli w dniu 26 lipca 2006 r. Pozwana doznała bowiem w dniu 10 lipca 2006 r. udaru mózgu z zaburzeniami mowy i niewielkim stopniu niedowładem połowicznym prawostronnym ze zmianami w badaniu KT głowy. W trakcie pobytu na Oddziale Neurologii w Szpitalu w N. S., w drugiej dobie pobytu doznała objawów zespołu psychoorganicznego pod postacią zaburzeń zachowania, niepokoju i pobudzenia. Ze szpitala wypisała się na własną prośbę, a 17 lipca 2006 r. ponownie została hospitalizowana, tyle że już w szpitalu w P., gdzie stwierdzono u niej zaburzenia mowy o typie dyzartrii, połowiczne, prawostronne zaburzenia czucia powierzchniowego oraz chwiejną próbę R., a w leczeniu zastosowano m.in. lek A. (należy do grupy leków przeciwpadaczkowych, może powodować senność i zawroty głowy). Ze szpitala w P. wypisano ją 17 lipca 2006 r. a więc zaledwie na 9 dni przed udzieleniem pełnomocnictwa Z. K. (1). Zaraz po wypisie, pozwana jeszcze dwa razy korzystała z pomocy neurologów.

Choć biegła A. P. nie była w stanie stwierdzić, czy w dniu 26 lipca 2006 r. pozwana znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji, to jednak z przeprowadzonej przez nią analizy dokumentacji medycznej oraz zebranych wywiadów wynikało, że po przebytych udarach mózgu u A. K. występowały i nadal mogą występować zaburzenia dotyczące pamięci bieżącej i zaburzenia zachowania (adnotacja na zaświadczeniu lekarza rodzinnego wydanego w dniu 18.05.2011 r.). Biegła zauważyła także w dniu badania pozwanej, że choć intelekt pozostawał u niej w normie, to tok myślenia był spowolniony, jej napęd psychoruchowy był obniżony, jej uwaga była skupiona na badaniu, a w sposób nietrwały, a koncentracja obniżona. Biegła rozpoznała u A. K. na dzień badania organiczne zaburzenia osobowości.

Powyższe, a więc data, w jakiej A. K. doznała udaru a także rodzaj zaburzeń w jej funkcjonowaniu, które ujawniły się zaraz po tym zdarzeniu i utrzymywały się także w roku 2011, co więcej zaś, trwały również, choć w nieco innej formie i zakresie aż do momentu przeprowadzania badań przez biegłych, pozwoliło dojść Sądowi do przekonania, że A. K. pozostawała w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji w dniu 26 lipca 2006 r. W ocenie Sądu, pozwana zaledwie 16 dni po przejściu udaru ujawniała zaburzenia zachowania typowe dla osób w takiej sytuacji, które w sposób jawny zaburzały jej funkcjonowanie, ale co ważniejsze – percepcję rzeczywistości. Tym samym, nie można było uznać, że w dacie udzielenia pełnomocnictwa Z. K. (1) działała ona z rozeznaniem i pełną świadomością. Toteż, zgodnie z art. 82 k.c. w przypadku A. K. można było orzec o nieważności jej oświadczenia woli, tj. nieważności pełnomocnictwa udzielonego Z. K. (1). Jako że nieruchomości pozwanym objęta była ich małżeńską współwłasnością majątkową, to do udzielenia pełnomocnictwa do ustanowienia na niej hipoteki, wymagana była zgoda drugiego małżonka, w formie aktu notarialnego. Pełnomocnictwa tego, w świetle powyższych okoliczności A. K. nie udzieliła. Zgodnie natomiast z art. 35 k.r.o. w czasie trwania wspólności ustawowej żaden z małżonków nie może rozporządzać ani zobowiązywać się do rozporządzania swoim udziałem, który w razie ustania wspólności przypadnie mu w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku. Zatem małżonkowie

mogą dokonywać rozporządzenia poszczególnymi składnikami majątku tylko wspólnie. Brak wspólnych oświadczeń woli wyklucza zatem możliwość skutecznego przeniesienia własności nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego, czy też jak w tym przypadku obciążenie wspólnej nieruchomości hipoteką na zabezpieczenie cudzego długu. W takim stanie rzeczy, gdy jedno z oświadczeń woli małżonków jest nieważne z mocy art. 82 k.c., nieważna jest cała umowa, w przeciwnym razie doszłoby do ominięcia zakazu wynikającego z art. 35 k.r.o. i pozwoliłoby na dysponowanie przez jednego z małżonków swoim udziałem w majątku wspólnym z wyłączeniem drugiego małżonka (por. post. SN z 15 lutego 2012 r., I CSK 284/11, lex nr 1129356, wyrok SA w Katowicach z dnia 6 marca 2013 r., I ACa 66/13, lex 1294776).

Dokonując ustaleń faktycznych w przedmiotowej sprawie Sąd oparł się na dowodach z opinii biegłych - M. K., A. P. oraz dowodów z dokumentów, które nie nasuwały wątpliwości co do ich wiarygodności i nie były przez strony kwestionowane, w tym na dowodach z dokumentów prywatnych, przyznając im przymiot wiarygodności ze względów wskazanych we wcześniejszej części uzasadnienia.

Opinie ww. biegłych, jako jasne i wewnętrznie spójne, Sąd uznał za w pełni wiarygodne, dostrzegając przy tym, że wyprowadzone w nich wnioski znajdują swoje uzasadnienie w części opisowej. Biegłe wydające opinie dysponowały wystarczającą dokumentacją i wiedzą, by takie wnioski wyprowadzić, a przez to Sąd nie miał żadnych podstaw do tego, aby kwestionować wyprowadzone przez nich wnioski.

Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanego W. K. w zakresie okoliczności, które doprowadziły do podjęcia przez pozwanych decyzji o udzieleniu pełnomocnictwa Z. K. (1) i przyczyn, dla których taka decyzja został podjęta.

Jako że Sąd meriti uznał umowę o ustanowienie hipoteki za pierwotnie nieważną, a tym samym roszczenie strony powodowej za nieusprawiedliwione, w punkcie pierwszym sentencji wyroku oprócz oddalenia powództwa powódki względem następcy prawnego A. J. (1) K., na podstawie art. 347 k.p.c. uchylił wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie o sygnaturze I C 412/09.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c., wedle którego strona przegrywająca sprawę, w tym wypadku powódka obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., choć Sąd rozstrzygnął o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, to pozostawił szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu. W tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wyda postanowienie, w którym dokona szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.

W ocenie Sądu nie mógł zostać uwzględniony wniosek stronny powodowej o nieobciążenie jej kosztami postępowania w oparciu o przepis art. 102 k.p.c. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu; jest rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Jako przykłady okoliczności związanych z samym przebiegiem procesu wskazuje się sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie roszczenia, prekluzję. Natomiast przyczyny leżące na zewnątrz są determinowane przez sytuację majątkową i życiową strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację finansową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych. Podkreśla się przy tym, że zastosowanie art. 102 k.p.c. powinno być oceniane przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy. Ocena stanów faktycznych pod kątem dopuszczalności zastosowania zasady słuszności odnośnie do obowiązku zwrotu kosztów procesu pozostawiona została sądowi, który powinien kierować się w tym zakresie własnym poczuciem sprawiedliwości z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

W niniejszej sprawie proces zainicjonowany został przez bank, a więc osobę prawną wykonującą na podstawie odpowiednich zezwoleń działalność gospodarczą, który korzysta z profesjonalnej obsługi prawnej. W tej sytuacji nie zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony”, który czyniłby wniosek strony powodowej usprawiedliwionym.

Kwestia oceny wniosku pozwanego J. K. (1) w zakresie wysokości kosztów, których żąda zasądzenia od powódki, będzie podlegała odrębnemu rozstrzygnięciu przez referendarza sądowego.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie cytowanych przepisów, orzeczono jak w sentencji.